

Recenzja pracy doktorskiej mgr Jarosława Pietrzaka pod tytułem „Samorządowa polityka społeczna w gminach miejsko - wiejskich województwa wielkopolskiego w latach 2015 – 2019” napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Jana Sikory przy promocji pomocniczej dr Jarosława Flakowskiego, Uniwersytet Zielonogórski 2023, str. 224.

Przedmiotem recenzji jest praca doktorska poświęcona zagadnieniu samorządowej polityki społecznej realizowanej w województwie wielkopolskim na wybranych przykładach gmin. Z formalnego punktu widzenia dysertacja składa się ze wstępu, 6 rozdziałów merytorycznych, zakończenia, bibliografii i licznych aneksów. Praca liczy 224 strony.

Już na samym wstępie należy zauważyć że tytuł dysertacji mógłby ulec zmianie, gdyż ten proponowany przez Autora dysertacji wskazuje na analizę prowadzoną w gminach całego województwa - tymczasem praca odnosi się tylko do kilku wybranych gmin gdzie była prowadzona analiza. Sugerowanym tytułem byłoby zawężenie pola analizy do samorządowej polityki społecznej realizowanej w wybranych gminach wiejsko - miejskich województwa wielkopolskiego. Tytuł dysertacji mógłby brzmieć – „Samorządowa polityka społeczna w wybranych gminach miejsko - wiejskich województwa wielkopolskiego w latach 2015 2019”. Warto również zauważyć, że analiza kończy się na roku 2019 – naturalnie rodzi się pytanie dlaczego Autor nie dokonał badań do aktualnego okresu, tylko skupił się na konkretnych 4 latach 2015-2019?

Struktura pracy wskazuje na brak zakorzenienia teoretycznego analizowanej problematyki w jakimś paradygmacie lub koncepcji naukowej co sytuuje dysertację jako pracę mającą walory praktyczne i aplikacyjne w mniejszym stopniu jednak praca wnosi istotną wartość dodaną do teorii nauki o polityce społecznej.

Struktura pracy składająca się ze Wstępu, 6 wyodrębnionych części i Zakończenia wydaje się przejrzysta i dobrze rozłożona w kontekście merytorycznym i uporządkowania materiału.

We wstępie Autor wskazuje na cel pracy, który dotyczy rozpoznania zakresu i uwarunkowań realizacji samorządowej polityki społecznej w przypadku małych gmin wiejsko - miejskich w województwie wielkopolskim, a także eksponuje 2 kluczowe pytania badawcze dotyczące tego - czy polityka społeczna gminy jest kształtowana głównie przez obiektywne czynniki zewnętrzne, - a także czy polityka społeczna jest samodzielnie kształtowana przez jej władze lokalne? Ze wstępu dowiadujemy się również o zastosowaniu triangulacji metodologicznej polegającej na połączeniu metod jakościowych i ilościowych w prowadzonej analizie stosując metodę sondażu diagnostycznego przy zastosowaniu głównie techniki opartej na analizie desk research. Ze Wstępu nie dowiadujemy się jednak dlaczego Autor wybrał do analizy te a nie inne gminy województwa wielkopolskiego (Chocz, Dobrzyca, Koźmin, Żerków) – jakie argumenty przemawiały za tym?

Rozdział pierwszy ukazuje organizację i zadania samorządu terytorialnego w Polsce. Autor charakteryzuje rys historyczny samorządu terytorialnego, opisuje ewolucję i kształtowanie się podmiotów samorządowych, wskazuje na strukturę instytucjonalną jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, a także dokonuje analizy zadań gminy jako podstawowej jednostki samorządu terytorialnego. Nie jest to rozdział teoretyczny jak wskazuje we Wstępie Autor tylko rozdział opisujący praktykę rozwoju samorządności w Polsce. Rozdział ten oceniam pozytywnie – jest ciekawy poznawczo i ukazuje genezę, ewolucję i stan obecny samorządności w Polsce.

Rozdział drugi poświęcony jest ukazaniu samorządowej polityki społecznej. Autor definiuje pojęcie polityki społecznej, charakteryzuje istotę samorządowej polityki społecznej oraz wskazuje podmioty realizujące zadania związane z lokalną polityką społeczną. Rozdział ten jest poprawny choć nie

wykorzystano w nim treściowo wszystkich perspektyw związanych z realizacją lokalnej, samorządowej polityki społecznej. W kontekście definicyjnym i instytucjonalnym warto byłoby pokusić się tu o większą dywersyfikację źródeł i autorów – szczególnie w kontekście aktualnych publikacji. Prezentowane na rysunkach 4-9 schematy są bardzo ogólne, wręcz banalne i nie wiadomo do końca czemu mają służyć? Zupełnie nie wykorzystano tu aktualnego dyskursu lokalnej polityki społecznej dotyczącego rozwoju usług społecznych, implementacji procesu deinstytucjonalizacji, finansowania lokalnej polityki społecznej czy przekształcania OPS w CUS.

Rozdział trzeci to opis metodologii badań własnych. Autor eksponuje cel i przedmiot badań, stawia pytania i hipotezy badawcze, jak również szczegółowo opisuje zastosowane metody i techniki badawcze. Na uwagę zasługuje opis charakterystyki przebiegu i organizacji badań własnych. Nie wiadomo dokładnie co znaczy na str. 75 zapis, że w roku 2020 doszło do korekty koncepcji pracy i rozpoczęcia analizy danych z uwzględnieniem owej korekty? Nie wiemy też jakie argumenty przemawiały za wyborem tych a nie innych gmin do analizy? Rozdział jest poprawny – wskazano wszystkie najważniejsze cele badań i przyjęte założenia oraz pytania badawcze, opisano podejście metodologiczne.

W rozdziale czwartym, poświęconym gospodarczym i społecznym oraz demograficznym aspektom sytuacji w województwie wielkopolskim, Autor charakteryzuje badane gminy wiejsko - miejskie na tle danych charakterystycznych dla całego województwa. Rozdział ten jest bogaty w treści dotyczące gospodarki, rolnictwa, kultury, sportu, turystyki, struktury społecznej, rynku pracy i potrzeb publicznych w zakresie usług społecznych. Przyjęcie takiej konwencji naprzemiennego prezentowania danych gmin na tle danych wojewódzkich ma swoje dobre i złe strony. Pozytywne jest to, że ukazane są informacje i dane z poziomu całego regionu, gorszą stroną jest to, że umykają czasami dane i te fragmenty dysertacji, dotyczące konkretnie badanych gmin.

Wiele danych jest zaczerpniętych z publicznej statystyki a nie z badań własnych. Rozdział oceniam mimo to pozytywnie.

W rozdziale piątym Autor opisuje stan obecny i problemy rozwoju oraz formy samorządowej polityki społecznej w badanych gminach miejsko - wiejskich województwa wielkopolskiego. Struktura podrozdziału 5.1. jest taka, że bardziej pasowałaby treściowo do rozdziału drugiego – np. do nowego punktu 2.5. gdzie można byłoby wskazać na specyfikę publicznych podmiotów realizujących samorządową politykę społeczną. Podrozdział 5.2. dotyczy form samorządowej polityki społecznej. Autor dysertacji charakteryzuje tu takie obszary samorządowej polityki społecznej jak: opieka społeczna, zdrowie, polityka rodzinna, edukacja, kultura, sport, gospodarka mieszkaniowa. Warto zauważyć przy okazji, że w polskim systemie prawnym nie ma systemu opieki społecznej tylko system pomocy społecznej. W punkcie 5.1.2. Autor definiuje pojęcie usług publicznych, ale nie zauważa innej ważnej kategorii pojęciowej usług społecznych. Rozdział 5 kończy analiza samorządowej polityki społecznej realizowanej w ramach strategii rozwoju społeczno - gospodarczych badanych gmin. Z niewiadomych powodów Autor pomija inne ważne dokumenty strategiczne związane z samorządową polityką społeczną tj. np. strategię rozwiązywania problemów społecznych, którą powinna mieć każda gmina w Polsce. Rozdział oceniam jako poprawny.

W rozdziale 6 Autor poświęcił miejsce na ukazanie roli i znaczenia organizacji pozarządowych w realizacji lokalnej polityki społecznej. Przy czym Autor skupia się głównie na ochotniczych strażach pożarnych, kółkach rolniczych i kołach gospodyń wiejskich, nie eksponując innych ważnych podmiotów pozarządowych działających stricte na rzecz lokalnej polityki społecznej. Rozdział ten zamyka ukazanie Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego jako ważnego dokumentu, który stanowi ramę dla rozwoju samorządowej polityki społecznej. Rozdział ten jest poprawny i oceniam go pozytywnie, ale szkoda że

nie wykorzystano w nim perspektywy ukazania innych podmiotów z obszaru NGO's, które stricte zajmują się usługami społecznymi na poziomie lokalnym.

W krótkim Zakończeniu Autor dokonuje podsumowania prezentowanych przez siebie badań własnych, wskazuje główne ustalenia i weryfikuje założone cele i pytania badawcze. W końcowych fragmentach pracy zabrakło jednak konkretnych wniosków, konkluzji i rekomendacji dla nauki i praktyki społecznej.

Dysertację kończy Bibliografia, w której Autor wskazuje na liczne źródła, z których korzystał.

Oceniając i podsumowując przedstawioną mi do recenzji dysertację chcę podkreślić jej bardziej praktyczny i aplikacyjny charakter, w mniejszym stopniu charakter naukowy – mający istotny wkład do nauki. Ewidentnie widać, że Autor – prawdopodobnie jako praktyk – mając być może doświadczenie samorządowe -wykorzystał dysertację w jej funkcjach opisu praktyki społecznej, która dotyczy samorządności i realizacji polityki społecznej przez jednostki organizacyjne JST. W tym sensie praca się broni jako źródło dokumentujące pewny stan faktyczny rozwoju i stanu realizacji samorządowej polityki społecznej w określonym ściśle okresie. Walorem pracy jest jej funkcja poznawcza mechanizmów realizacji lokalnej polityki społecznej przez konkretne samorządy opisana z szerszej perspektywy polityki regionalnej charakterystycznej dla poziomu województwa.

Słabszą stroną dysertacji jest jej podbudowa teoretyczna – bazująca na konkretnym paradygmacie lub koncepcji naukowej, brak analizy ściślejszych powiązań pomiędzy realizacją lokalnej polityki społecznej a walką o władzę, niewykorzystanie aktualnego dyskursu związanego z realizacją lokalnych usług społecznych na tle nowych wyzwań społecznych przyszłości czy brak konkretnych rekomendacji dla nauki i praktyki społecznej.

Pomimo tych deficytów uważam jednak, że praca doktorska, przedstawiona mi do recenzji – zasługuje na pozytywną ocenę z uwagi na swoje walory praktyczne – wzbogaca ona bowiem naszą wiedzę o samorządowych realiach i mechanizmach radzenia sobie z kwestiami społecznymi jak również

ukazuje porównawczo jak radzą sobie poszczególne gminy z zadaniami społecznymi.

Z uwagi na powyższe stwierdzam, że praca doktorska mgr Jarosława Pietrzaka pod tytułem „Samorządowa polityka społeczna w gminach miejsko - wiejskich województwa wielkopolskiego w latach 2015 – 2019” napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Jana Sikory przy promocji pomocniczej dr Jarosława Flakowskiego, spełnia wymogi formalne i merytoryczne i wnioskuję o dopuszczenie Autora tej dysertacji do dalszych etapów procedury doktorskiej, w tym o dopuszczenie do publicznej obrony.

Mirosław GREWIŃSKI (-)

